

Liikkuva rikollisuus rikostyyppinä ja ilmiönä

Jimi Kokko & Teemu Kauhanen 20192B

10/2021

TIIVISTELMÄ

Tekijät: *Jimi Kokko & Teemu Kauhanen*

Julkaisun nimi: *Liikkuva rikollisuus rikostyyppinä ja ilmiönä*

Opinnäytetyön muoto: *tutkimuksellinen*

Julkisuusaste: julkinen

Ohjaaja: Tomi Kataja & Marko Lehtoranta

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tutkia liikkuvaa rikollisuutta rikostyyppinä ja ilmiönä. Aihe on rajattu omaisuuteen kohdistuviin rikoksiin.

Opinnäytetyö toteutettiin dokumenttianalyysinä ja siinä hyödynnettiin sisällönanalyysejä.

Tutkimuksen alussa tehdyssä dokumenttianalyysissä käydään läpi liikkuvaan omaisuus rikollisuuteen, sen ennalta estämiseen ja torjumiseen liittyviä käsitteitä. Liikkuvarikollisuus on moninainen käsite ja sitä on tutkittu kansainvälisesti, mutta Poliisiammattikorkeakoulussa aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu.

Tutkimuksen mukaan liikkuva rikollisuus kehittyy koko ajan, minkä vuoksi se vaatii viranomaisilta ja lain säätäjiltä suurta panosta, jotta kansalliset viranomaiset ja monikansalliset viranomaisorganisaatiot pystyisivät vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön luomiin uusiin haasteisiin liikkuvan rikollisuuden kehittymisen perässä.

Jatkossa tutkimuksia voitaisiin tehdä esimerkiksi liikkuvan rikollisuuden muista eri muodoista, kuten ihmiskaupasta ja huumausainerikollisuudesta, joita tässäkin työssä sivutaan.

Sivumäärä: 28

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Lokakuu 2021

Avainsanat: Liikkuva rikollisuus, rajat ylittävä rikollisuus, Euroopan unioni, Schengenin sopimus, järjestäytynyt rikollisuus, omaisuusrikollisuus, PTR-yhteistyö, tulli, rajavartiolaitos, kansainvälisyys.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Aihevalinnan perustelu	2
1.2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja toteutus	2
1.3 Opinnäytetyön rakenne	2
2 TUTKIMUKSEN KÄSITTEET	3
3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	4
3.1 Dokumenttianalyysi tutkimusmenetelmänä	4
3.2 Tutkimusaineisto ja tutkimuksen toteutus	6
4 LIIKKUVA RIKOLLISUUS RIKOSTYYPINÄ JA ILMIÖNÄ	6
4.1 Yleistä liikkuvasta rikollisuudesta ja sen eri muodoista	6
4.2 Schengenin sopimus ja monikansalliset viranomaisorganisaatiot	7
5 OMAISUUSRIKOLLISUUS	11
5.1 Rikosten yrityksestä	11
5.2 Näpistys	11
5.3 Varkaus	12
5.4 Törkeä varkaus	12
5.5 Ryöstö ja törkeä ryöstö	13
5.6 Liikkuvan rikollisuuden ilmentyminen Suomessa	13
6 LIIKKUVAN OMAISUUSRIKOLLISUUDEN KEHITTYMINEN	16
7 LIIKKUVAN RIKOLLISUUDEN TORJUMINEN JA ENNALTA ESTÄMINEN SUOMESSA JA EUROOPAN UNIONISSA	18
7.1 Tehtävät	18
7.2 PTR-Yhteistyö	19
7.3 Toimenpiteet liikkuvan rikollisuuden ennalta estämiseksi	19
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	21
8.1 Johtopäätökset	21
8.2 Tutkimuksen luotettavuus	22
8.3 Reflektio	23
LÄHTEET	25

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee liikkuvaa rikollisuutta rikostyyppinä ja ilmiönä. Opinnäytetyö on toteutettu dokumenttianalyysinä ja se koostuu teoriaosasta, jossa liikkuvaa rikollisuutta käsitellään rikostyyppinä ja ilmiönä yleisellä tasolla. Opinnäytetyö on rajattu liikkuvaan omaisuusrikollisuuteen, mutta työssä sivutaan myös muita rikoslajeja, jotka liittyvä olennaisesti aiheeseen. Teoriaosassa käsitellään omaisuusrikoksista varkautta, törkeää varkautta, näpistystä, ryöstöä ja törkeää ryöstöä. Näihin rikosnimikkeisiin liittyen tutkimme poliisin tietoon tulleiden selvitettyjen omaisuusrikosten määrää ja syylliseksi epäiltyjä tarkemmin vuosien 2018–2020 välillä. Teoriaosassa kerrotaan myös liikkuvan rikollisuuden mahdollistavista tekijöistä, sekä siitä kuinka liikkuvaa rikollisuutta pyritään torjumaan monikansallisen yhteistyön voimin.

Kyseiseen aiheeseen saimme inspiraation opettajalta ja päädyimme valitsemaan sen, sillä aihepiiri on kiinnostava ja lähipiiriimme on kohdistunut kyseiseen aihepiiriin liittyvää rikollisuutta.

Liikkuvalla rikollisuudella tarkoitetaan nimensä mukaisesti rikollisuutta ja siihen liittyviä ilmiöitä, jotka ylittävät valtioiden rajoja. Liikkuvalla rikollisuudella on ominaista se, että tekijöitä on useita ja rikoksia tehdään sarjoissa. Myös järjestäytynyt rikollisuus liittyy vahvasti liikkuvaan rikollisuuteen.

Liikkuva rikollisuus on myös aihepiirinä hyvin ajankohtainen, sillä se on kehittynyt lähivuosina yhä moninaisemmaksi. Liikkuvaa rikollisuutta esiintyy niin harva-asutusalueilla kuin myös suuremmissa kaupungeissa.

Monelle liikkuvasta rikollisuudesta tulee ensimmäisenä mieleen erilaiset omaisuusrikokset ja huumausainerikokset, mutta siihen liittyy paljon muitakin rikollisuuden muotoja. Liikkuva rikollisuus on myös siirtynyt yhä enemmän internettiin. Valitsimme omaisuusrikollisuuden käsiteltäväksi tarkemmin, sillä se on perinteinen liikkuvan rikollisuuden muoto ja lähellä tavallista ihmistä. Liikkuvan rikollisuuden tekijöiden määrittäminen tutkimuksessa osoittautuu lähes mahdottomaksi, sillä toimijat saattavat olla vaikeasti jäljitettävissä muun muassa sen takia, että rikos on toteutettu internetiä hyödyntämällä. Tutkimuksessa ei voida myöskään yleistää, että tietyn maalaiset henkilöt harjoittaisivat rikollista toimintaa, sillä liikkuvan rikollisuuden toimijoita on useassa maassa. Voidaan kuitenkin todeta, että tekijät rajat ylittävässä rikollisuudessa muun muassa perinteisillä asunto- tai liikemurroilla ovat pääsääntöisesti Schengen alueelta. Tämä sen vuoksi, että Schengen sopimus mahdollistaa jäsenmaiden välillä vapaanliikkuvuuden.

1.1 Aihevalinnan perustelu

Valitsimme kyseisen aiheen, sillä liikkuvasta rikollisuudesta ei ole aikaisemmin tehty opinnäytetyötä poliisiammattikorkeakoulussa eikä liikkuvaan rikollisuuteen peruskoulutuksen aikana juurikaan keskitytä, vaikka sen parissa tehdään töitä jatkuvasti. Liikkuva rikollisuus on rikostyyppinä haastava sen erinäisten muotojen vuoksi ja usein ulkomaalaiset näyttävät suurta roolia liikkuvassa rikollisuudessa, joka luo taas omat haasteensa poliisille.

Aiheesta on myös hyvin vähän tietoa ja tutkimuksia entuudestaan Suomen tasolla, joten tämän vuoksi opinnäytetyömme aihe on oleellinen. Kansainvälisesti aihetta on puolestaan tutkittu enemmän.

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja toteutus

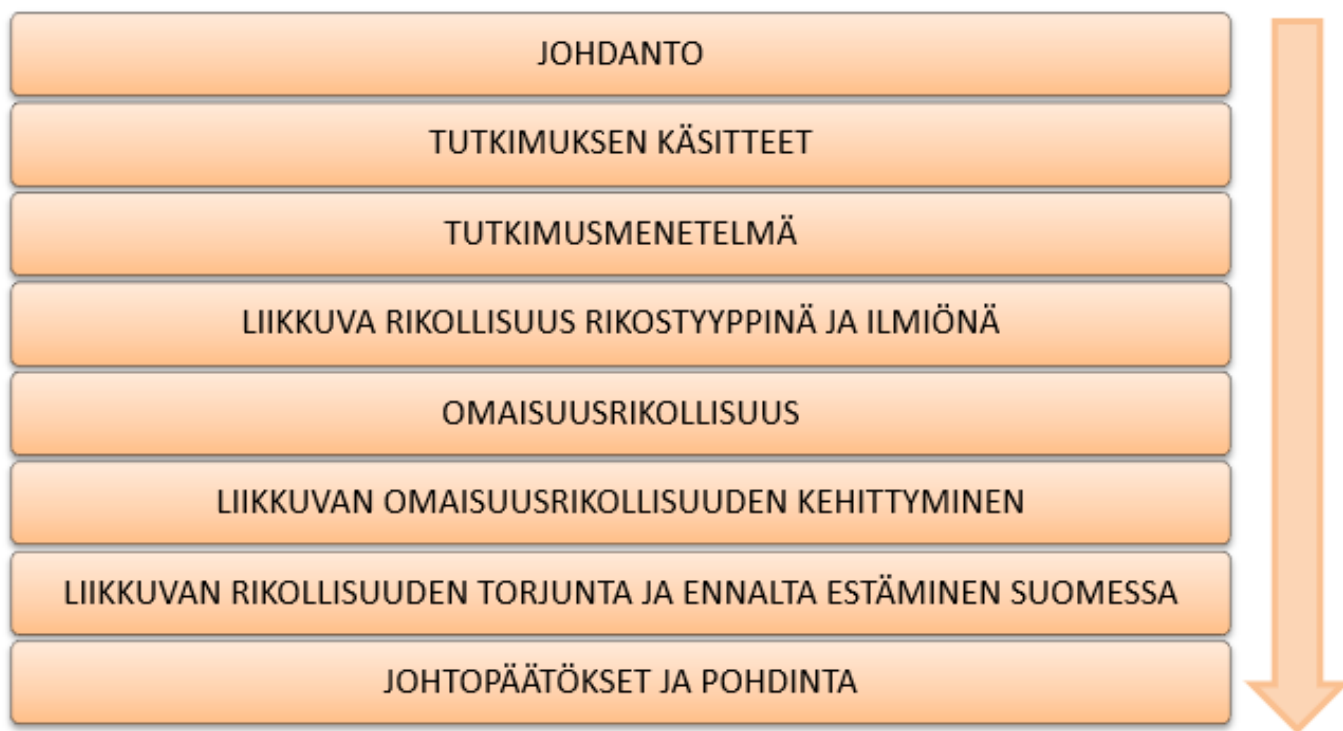
Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää mitä erilaisia liikkuvan rikollisuuden muotoja on olemassa ja käsitellä tarkemmin liikkuvaa omaisuusrikollisuutta. Tavoitteena on tuoda ilmi omaisuusrikosten lajeja ja tutkia kuinka liikkuvaa omaisuusrikollisuutta ilmenee Suomessa. Tätä varten on kerätty taustatietoja julkisista lähteistä sekä aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta. Tarkoituksena on myös saada tietoa siitä, keiden toimesta tätä harjoitetaan sekä mikä mahdollistaa liikkuvan rikollisuuden harjoittamisen Suomessa. Työssä myös selvitetään, kuinka liikkuvaa rikollisuutta voidaan torjua ja ennalta estää Suomessa ja Euroopan unionissa.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- 1) Mitä erilaisia liikkuvan rikollisuuden muotoja on?
- 2) Mitä ilmiöitä siihen liittyy?
- 3) Kuinka liikkuva rikollisuus ilmenee Suomessa?
- 4) Kuinka liikkuvaa rikollisuutta voidaan torjua ja pyrkiä ennalta estämään?

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö rakentuu niin, että luvussa yksi esitellään mitä työssä tullaan käsittelemään sekä käydään läpi mihin tutkimuksella tähdätään, minkä lisäksi esitellään opinnäytetyön rakenne. Toisessa luvussa käydään läpi opinnäytetyön kannalta olennaisia käsitteitä. Luvussa kolme esitellään opinnäytetyössä käytetty tutkimusmenetelmä eli dokumenttianalyysi. Neljännessä luvussa esitellään liikkuva rikollisuus rikostyyppinä ja ilmiönä yleisellä tasolla sekä käsitellään asiakokonaisuuksia, jotka ovat merkittävässä suhteessa tähän. Viidennessä luvussa puolestaan käsitellään lainsäädäntöä, joka koskee omaisuusrikoksia. Kuudes luku pitää sisällään tietoa sekä analysointia liikkuvan omaisuusrikollisuuden kehittymisestä Suomessa. Tämän jälkeen seitsemännessä luvussa käsitellään liikkuvan rikollisuuden torjumiseen sekä ennaltaehkäisemiseen liittyviä säädäntöjä ja toimia. Viimeinen luku pitää sisällään työn johtopäätökset sekä pohdintoja tutkimuksen luotettavuudesta ja reflektion tutkimusprosessista.

Kuva 1. Opinnäytetyön rakenne, tekijä: Jimi Kokko.

2 TUTKIMUKSEN KÄSITTEET

Avaamme tässä kappaleessa tutkimuksessamme käytettyjä käsitteitä. Liikkuva rikollisuus sisältää erilaisia käsitteitä, jonka vuoksi avaamme niitä lukijalle.

Liikkuva rikollisuus / Rajat ylittävä rikollisuus. Useita eri rikollisuuden muotoja sisällään pitävää rikollisuutta, joka ylittää valtioiden rajoja (Natarajan 2010 - Transnational crime part III).

Europol. Euroopan Unionin lainvalvontayhteistyövirasto, jonka päätavoitteena on auttaa tekemään Euroopasta turvallisempi kaikkien edun mukaisesti (Europol, luettu 09.10.2021).

Kyberrikollisuus. Kyberrikollisuus eli tietotekniikkarikollisuus tarkoittaa tietotekniikkaan tai tietoverkkoihin kohdistuvia rikoksia tai tietotekniikkaa ja tietoverkkoja hyväksi käyttäen tehtäviä rikoksia (Sisäministeriö - kyberrikollisuus ylittää rajat tietoverkoissa, luettu 10.9.2021).

Kansainvälinen rahanpesu. Rahanpesulla pyritään häivyttämään rikoksella hankitun omaisuuden tai rahan alkuperä. Tarkoitus on saada raha tai omaisuus näyttämään laillisesti hankitulta. Rahanpesu on tietoista rikollista toimintaa. Keskeistä siinä on rikoksella saadun omaisuuden peitteleminen. Rahanpesu on olennainen osa talousrikollisuutta, harmaata taloutta sekä järjestäytyneitä rikollisuutta ja sellaisena myös kiinteä osa kansainvälistä rikollisuutta. (Poliisi - rahanpesu, luettu 20.9.2021.)

Kvalifiointiperuste. Teon määrittelemisen. Rikosnimikkeellä voi olla useita eri kvalifiointiperusteita, joista jonkun pitää täytyä, jotta rikoksen tunnusmerkistö täyttyy. (KPF-lakitoimisto, luettu 9.10.2021.)

PTR-yhteistyö/PTR-toiminta. Tällä tarkoitetaan poliisin, tullin sekä rajavartiolaitoksen välistä, jolla edistetään edellä mainittujen viranomaisten yhteistoimintaa ja toimintalinjojen toteuttamista niin, että niille lain mukaan säädetty tehtävät eli valvontatehtävät, rikostorjunnan tehtävät, kansainvälisen yhteistyön tehtävät ja muut yksittäiset virkatehtävät toteutetaan niin tarkoituksenmukaisesti ja kustannustehokkaasti kuin on mahdollista. Yhteistyöllä tarkoitetaan myös virkatehtävien suorittamista toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueella kyseisen viranomaisen sijaa tai tätä avustamalla sekä toimimista viranomaisten yhteisellä tehtäväalueella. Tälle yhteistyölle käytetään termiä virka-apu. (Saarinen 2016, 11.)

Järjestäytyneet rikollisuus. Tällä tarkoitetaan minimissään kolmen henkilön suuruista ryhmää, joka yhteistuumin tekee vakavia rikoksia. Toiminnassa tyypillistä on muun muassa väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen ja rahanpesu. Ryhmissä voi olla hierarkkisia suhteita tai ne voivat olla verkostomaisia. Järjestäytyneen rikollisryhmän tarkoitus on tuottaa sen jäsenille voittoa tai valtaa rikollisen, mutta myöskin lailliselta näyttävän toiminnan kautta. Toiminta voi olla paikallista, kansallista tai rajat ylittävää. (Sisäministeriö - järjestäytyneet rikollisuus, luettu 25.9.2021).

Piilorikollisuus. Rikos, joka ei tule poliisin tietoon ja jota siten ei rikoksena rekisteröidä (Tilastokeskus, luettu 25.9.2021).

SOCTA 2017. Serious and Organized Crime Threat assessment eli vakavaa ja järjestäytyneitä rikollisuutta koskeva Euroopan unionin uhka-arvio (Europol, luettu 25.9.2021).

3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyössä hyödynnetään tutkimusmenetelmänä dokumenttianalyysiä. Tässä luvussa käsitellään dokumenttianalyysiä tutkimusmenetelmänä sekä kerrotaan sisällönanalyysistä ja -erottelusta. Lopuksi kerrotaan tutkimusaineistosta sekä tutkimuksen toteuttamisesta.

3.1 Dokumenttianalyysi tutkimusmenetelmänä

Dokumenttianalyysi on tutkimusaineiston analyysi, joka sisältää kaiken todennettavissa olevan tutkimusaineiston, jota ei saada kokoon suorien, välittömien havaintojen teolla. Dokumenttianalyysi voi luonteeltaan olla toiminnan konkreettisten tulosten tallentamista tai suullisia, painettuja tai käsin kirjoitettuja selontekoja näistä toimista. (Anttila 1998 - luku Dokumenttianalyysi.)

Dokumenttianalyysissä haetaan ilmiölle taustatietoja sekä lisänäkökuilma. Aineisto itsessään voi koostua muun muassa ylös kirjoitetuista haastatteluista, artikkeleista, raporteista, verkkosivuilta

löytyvistä tiedoista tai muista aiheelle painoarvoa antavasta kirjallisesta materiaalista. Dokumenttianalyysissä päätelmiä pyritään saattamaan kirjalliseen muotoon saavutetusta verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta aineistosta. Esimerkkeinä näille voidaan pitää muun muassa päätelmiä www-sivuilta, vuosikertomuksista, ideointipalaverien muistioista, puheista, keskusteluista, raporteista ja niin edelleen. (Oppariapu verkkojulkaisu - Dokumenttianalyysi, luettu: 26.9.2021.) Dokumenttianalyysi on tutkimusmenetelmänä tieteellisesti hyväksytty ja tunnettu (Huuskonen 2020, 46). Dokumenttianalyysissä vahvuutena voidaan pitää sen herkkyyttä asiayhteydelle sen suhteen, millaisena kehittämisen kohteena oleva ilmiö ilmenee luonnollisena sen ympäristössään (Kokkonen 2017, 53).

Dokumenttianalyysissä analysoidaan dokumentteja järjestelmällisesti ja luodaan sanallinen sekä selkeä kuvaus tutkittavasta ja kehitettävästä asiasta. Tavoitteena on luoda selkeyttä aineistoon, jotta selkeät ja luotettavat johtopäätökset olisivat mahdollisia. Aineiston käsittely pohjautuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan. Analyysin valmistelutöissä päätetään, perustuuko analysointi ilmeiseen sisältöön vai myös piilossa oleviin viesteihin. (Oppariapu verkkojulkaisu - Dokumenttianalyysi, luettu: 26.9.2021.)

Dokumenttianalyysistä voidaan erottaa kaksi erilaista analyysitapaa, jotka ovat sisällönanalyysi sekä sisällönerittely. Sisällönanalyysissä analysoitavien dokumenttien sisältöä pyritään kuvaamaan sanallisesti sekä niistä etsitään ja tunnistetaan analysoitavan tekstin merkityksiä. Sisällönerittelyssä sisältöä pyritään kuvaamaan määrällisesti. Sisällönerittelyä voidaan kutsua myös temaattiseksi analyysiksi. Esimerkkinä voidaan pitää esimerkiksi tietyn sanan ilmaantuvuutta analysoitavassa aineistossa. Sisällönanalyysi ja sisällönerittely eivät pois sulje toisiaan. (Vättö 2017, 16, 17.)

Kyseisen tutkimusmenetelmän eduiksi voidaan katsoa sen aineiston keräämiseen liittyvä tehokkuus sekä kustannustehokkuus, sillä aineisto on jo olemassa. Aineisto aiheeseen on tuotettu jotain muuta tarkoitusta varten, joten sen on tutkijasta riippumatonta. Mutta toisaalta, koska aineisto ei ole tuotettu juuri kyseistä tutkimusta varten, sen tiedot tutkimuksen näkökulmasta eivät välttämättä ole riittäviä. (Huuskonen 2020, 21.)

Dokumenttianalyysissä toteutukseen vaikuttavat dokumenttien tyypit ja toteutus voi vaihdella aineistotyyppien mukaisesti. Dokumenttianalyysi sisältää aineistojen käsittely vaiheet, joissa aineistoa etsitään ja valitaan tiettyjen havaintojen perusteella. Nämä tiivistetään omiksi luokiksi tai asiakokonaisuuksiksi sisällön analyysiä myötäilevin keinoin. (Puustinen 2018, 22.) Dokumenttianalyysiin soveltuu niin määrällinen analyysi kuin myös laadullinen analyysi. Tavanomainen sisällönanalyysi toimii moniin teksti- ja kuvadokumenttien käsittelemisiin. Dokumenttianalyysissä korostuu lähdekritiikki, sillä se nousee arvoonsa analyysin luotettavuustarkastelussa. (Anttila 1998, luku Dokumenttianalyysi.)

Tutkimusmenetelmät jaetaan kahteen tutkimusmenetelmään, jotka ovat: kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus sekä kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Dokumenttianalyysin katsotaan kuuluvan jälkimmäiseen eli kvalitatiiviseksi tutkimukseksi. Aiheen ollessa entuudestaan vähemmän tuttu, ja siitä halutaan lisää tietoa sekä syvempää ymmärrystä, on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä silloin erityisen hyödyllinen. Tutkimuksessa, jos tutkittava ilmiö on vieras tai uusi analyysin suorittajalle, on mielekästä käyttää tutkimusmenetelmänä dokumenttianalyysia. Se mitä on aiemmin saatuselville ja miten on menetelty, selviää olemassa olevien dokumenttien tutkimisella. (Vättö 2017, 15, 16.)

3.2 Tutkimusaineisto ja tutkimuksen toteutus

Tutkimusaineisto koostui tietokannoista haetuista tutkimuksista ja tutkimusartikkeleista. Aineistoon kasattiin kansallisia sekä kansainvälisiä tutkimuksia aihealueesta. Aineistoon haettiin tilastotietoja Tilastokeskuksen tietokannasta. Lisäksi aineistoa on kerätty poliisin ja muiden viranomaisten laatimista julkaisuista sekä uutispalveluiden kirjoituksista. Saatuja tietoja analysoitiin osioissa: Liikkuvan rikollisuuden ilmentyminen Suomessa sekä osiossa Liikkuvan omaisuusrikollisuuden kehittyminen. Saaduista tuloksista tehtiin johtopäätökset opinnäytetyön pohdinnat osioon.

Tässä tutkimuksessa dokumenttianalyysia hyödynnettiin keräämällä aineistoja laaja-alaisesti luotettavista lähteistä. Analysoitavalle sisällölle on tehty sisällönanalyysi, tavoitteena saada mahdollisimman selkeä kokonaisuus liikkuvasta rikollisuudesta ilmiönä ja rikostyyppinä.

4 LIKKUVA RIKOLLISUUS RIKOSTYYPINÄ JA ILMIÖNÄ

Tässä luvussa käsitellään liikkuvaa rikollisuutta rikostyyppinä ja ilmiönä. Aluksi tarkastellaan liikkuvaa rikollisuutta yleisellä tasolla ja käydään läpi sen tyypillisimpiä muotoja, jotka tänä päivänä esillä. Tämän jälkeen käydään läpi Schengenin sopimusta, joka on omalta osaltaan vaikuttanut merkittävästi liikkuvan rikollisuuden mahdollistamiseen ja tämän yhteydessä käsitellään myös Schengen-alueella toimivia monikansallisia viranomaisorganisaatioita. Lopuksi kerrotaan liikkuvan rikollisuuden ilmenemisestä Suomessa.

4.1 Yleistä liikkuvasta rikollisuudesta ja sen eri muodoista

Liikkuva rikollisuus on rikollisuutta ja siihen liittyviä toimia, jotka kantavat valtioiden rajojen yli. Maailman kehittymisen sekä kehittyneen teknologian ansiosta liikkuva rikollisuus on kehittynyt monimuotoisemmaksi, joista voidaan mainita mm. kyberrikollisuus, ihmiskauppa sekä kansainvälinen rahanpesu. Liikkuvaan rikollisuuteen liittyy se, että rikoksiin osallistuu useita tekijöitä ja rikoksia tehdään useimmiten sarjoissa. (Natarajan 2010, Transnational crime part III, 107–108.)

Kyberrikollisuus eli tietotekniikkarikollisuus tarkoittaa tietotekniikkaan tai tietoverkkoihin kohdistuvia rikoksia tai tietotekniikkaa ja tietoverkkoja hyväksi käyttäen tehtäviä rikoksia (Sisäministeriö - kyberrikollisuus ylittää rajat tietoverkoissa, luettu 10.9.2021). Kyberrikollisuus on usein rajat ylittävää,

sillä perinteisten rikosten fyysisiä rajoitteita ei ole. Internet tarjoaa rikosentekijöille myös anonymiteettia. (Näsi & Kaakinen 2019 s.138.) Anonymiteetilla tarkoitetaan sitä, että tekijää ei tunneta, eikä tähän viittaavia yksilöiviä tunnistetietoja ole saatavilla (Kuula-Luumi 2018). Näin ollen rikosten tekijöiden ja uhrien fyysisellä sijainnilla ja etäisyydellä ei ole periaatteessa merkitystä. Suurin osa tietoverkkorikollisuudesta jää tulematta poliisin tietoon ja rikokset, joista poliisi käynnistää esitutkinnan, jäävät usein selvittämättä tai selviävät vain osittain. (Sisäministeriö - kyberrikollisuus ylittää rajat tietoverkoissa, luettu 10.9.2021.)

Ihmiskauppa on yksi vakavimmista liikkuvan rikollisuuden muodoista ja sillä tarkoitetaan ”hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla”. Ihmiskaupparikollisuuteen liittyy usein myös laitton maahantulo. (HE 221/2005, 26.)

Rahanpesu on kiinteä osa liikkuvaa rikollisuutta. Rahanpesulla tarkoitetaan tietoista rikollista toimintaa ja siinä pyritään peittämään rikollisesta tai laittomasta alkuperästä olevat rahat tai omaisuus kierrättämällä ne laillisen maksujärjestelmän läpi. (Valtiovarainministeriö - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, luettu 25.9.2021.) Laillisella maksujärjestelmällä tarkoitetaan esimerkiksi yrityksiä ja yksityisiä elinkeinonharjoittajia ja ne useimmiten toimivatkin rahanpesun mahdollistajina (Aluehallintovirasto - rahanpesulain valvonta, luettu 25.9.2021).

Liikkuvalle rikollisuudelle on ominaista se, että rikoksen tekijöitä on useita ja rikoksia tehdään sarjoissa. Yhtenä esimerkkinä tästä voidaan pitää kansainvälistä rahanpesua, joka on prosessi, jossa rikoksista saatua rahallista hyötyä yritetään muuntaa tai piilottaa useilla eri tavoilla monilla peräkkäisillä teoilla, joissa ylitetään kahden tai useamman valtion raja. (Natarajan 2010, 107–108.)

Osa Suomessakin tutkittavista verorikoksista on luonteeltaan rajat ylittävää rikollisuutta, joissa voi olla satoja asianosaisia (Danielsson 2019, 132). Vuonna 2018 päätettyjen talousrikosten tutkintaaika oli keskusrikospoliisilla keskimäärin 490 vuorokautta (Keskusrikospoliisi 2019).

Rajat ylittävä rikollisuus ei ole mikään uusi ilmiö, mutta sen nopeus, laajuus ja osapuolten laajuus ovat kehittyneet viime vuosien aikana merkittävästi. Kansainvälistyminen on luonut monia uusia mahdollisuuksia toimia myös rikollisille. (Shelley 2010, 83.)

4.2 Schengenin sopimus ja monikansalliset viranomaisorganisaatiot

Schengenin sopimus solmittiin 4. kesäkuuta vuonna 1985 luxemburgilaisessa Schengenin kylässä, jonka mukaan sopimus on myös saanut nimensä. Alkuperäisiä maita, jotka sopimuksen allekirjoitti-

vat, olivat Belgia, Saksa, Ranska, Luxemburg ja Alankomaat. Sopimus lakkautti allekirjoittajavaltioiden, muiden jäsenvaltioiden ja joidenkin kolmansien maiden välillä tehtävät rajatarkastukset. (Gonçalves 2016, 13.)

Schengenin sopimus on mahdollistanut ihmisten vapaan liikkumisen toisesta sopimusta noudattavasta maasta toiseen ilman järjestelmällisiä rajatarkastuksia. Vapaalla liikkumisella on myös kääntöpuolensa, sillä tavallisten matkustajien ohella myös rikolliset / rikollisryhmittymät voivat suhteellisen helposti liikkua maasta toiseen. (Shelley 2010, 174.) Rikollisryhmät myös hyväksikäyttävät vähentyneitä kansainväliseen kauppaan ja sijoittamiseen liittyviä rajoituksia. Segmentoimalla eli jakamalla toimintaansa eri maihin ryhmät hyötyvät globalisaatiosta ja samalla vähentävät toimintaansa liittyviä riskejä. (Shelley 2010, 4.)

Schengenin sopimuksen tarkoitus on ollut helpottaa EU:n alueella henkilöiden vapaata liikkumista. Sopimuksen myötä Schengen maiden välillä sisärajatarkastukset ovat poistettu. Matkustajalta kuitenkin edellytetään voimassa olevan matkustusasiakirjan/passin tai uudenmallisen henkilökortin esittämistä pyydettyäessä. Schengen sopimuksen mukaan Schengen maat tehostavat ulkorajavalvontaa Schengenin ulkopuolelle jääviin maihin. (Eurooppatiedotus - perustietoa EU:sta, luettu 21.8.2021.)

Sisärajojen rajatarkastusten puuttuminen tarkoittaa puolestaan sitä, Schengen-valtioiden poliisi, tulli – ja rajavartiolaitos kantavat yhdessä vastuuta sisärajojen valvonnasta, rajat ylittävän rikollisuuden ennalta ehkäisemisestä, havainnoinnista ja raportoinnista. Tätä varten Euroopan Unionissa toimii rajat ylittäviä viranomaisorganisaatioita kuten Frontex, Europol ja Ceuol, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä ulko – sekä sisärajojen turvallisuuden saralla. (Euroopan komissio - rajavalvonta ja turvallisuus, 3, 6–9, luettu 21.8.2021.)

Frontexilla tarkoitetaan Euroopan raja- ja merivartiostoa, jonka tehtävänä on auttaa EU:n jäsenvaltioita ja Schengen-yhteistyöhön osallistuvia maita suojelemaan ulkorajoja EU:n vapaan liikkuvuuden alueella. Frontex on EU:n virasto, ja sitä rahoitetaan EU:n talousarviosta sekä Schengen-yhteistyöhön osallistuvien maiden rahoitusosuuksista. Frontexissa työskentelee nykyään noin tuhat ihmistä. Heistä neljäsosa on jäsenvaltioiden lähettämiä asiantuntijoita, jotka palaavat takaisin kansalliseen yksikkönsä päätettyään työskentelyjaksonsa Frontexissa. (Frontex, luettu 1.10.2021.)

Vuonna 2016 virastoa laajennettiin nykyiseen muotoonsa ja sitä alettiin kehittää Euroopan raja- ja merivartiostoksi. Silloin sen tehtävää laajennettiin muuttoliikkeen valvonnasta rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja sen vastuuta lisättiin rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa. Frontex on nykyään tunnustettu yhdeksi EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kulmakiveksi. Myös etsintä- ja pelastuspalvelut kuuluvat sen toimeksiantoon virallisesti aina, kun niihin liittyviä tilanteita tapahtuu merirajojen valvonnassa. (Eml.)

Frontex on operatiivinen virasto, ja se voi lähettää tarvittaessa jäsenvaltioista milloin tahansa yli 1 500 virkailijaa ympäri EU:ta. Frontexin ulkorajojen valvonnasta vastaava tilannekeskus toimii nyt ympärivuorokautisesti, jotta se voisi vastata ja seurata entistä paremmin uusia ja jatkuvasti muuttuvaa toimintaympäristöä. (Eml.)

Europol on Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto, jonka tehtävänä on parantaa Euroopan turvallisuutta ja avustaa lainvalvontaviranomaisia EU-maissa. Europolin johtaja on Euroopan Unionin neuvoston nimittämä virkamies, joka toimii samalla sen laillisena edustajana. Jokaisessa Euroopan Unioniin kuuluvassa maassa on Europolin kansallinen yksikkö, jonka tehtävänä on toimia yhdysiteenä Europolin ja muiden kansallisten virastojen välillä. (Euroopan Unioni - Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto, luettu 25.9.2021.)

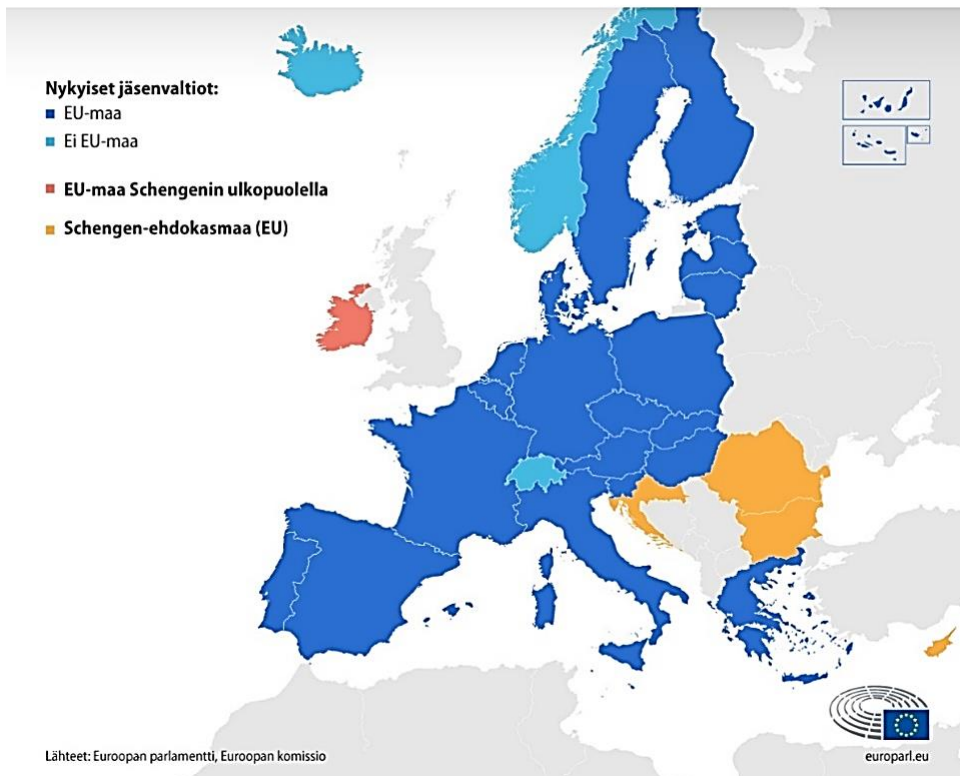
Cepol eli Euroopan unionin lainvalvontakoulutusvirasto on EU:n virasto, joka kehittää ja toteuttaa poliisi- ja lainvalvontaviranomaisille tarkoitettua koulutusta. Sen tehtävänä on parantaa turvallisuutta antamalla koulutusta Euroopan unionin poliisi- ja lainvalvontaviranomaisille sekä jakamalla tietämystä. Cepolin tehtävänä on myös perustaa koulutusverkostoja, joita EU:n kansalliset poliisit voivat hyödyntää. Edellä mainittujen tehtävien lisäksi CEPOL tarjoaa myös erilaisia kursseja poliisiviranomaisille ja näin ollen myös edistää poliisiviranomaisten yhteistyötä. (Euroopan unioni – Cepol, luettu 25.9.2021.)

Schengen maat tehostavat poliisiyhteistyötä sekä sopimusten mukaisesti ulkorajavalvontaansa suhteessa muihin kuin Schengen-maihin. Jäsenvaltiot voivat turvalausekkeen nojalla ottaa tilapäisesti rajatarkastukset uudelleen käyttöön Euroopan unionin sisällä, jos kyseessä on vakava yleiseen politiikkaan tai turvallisuuteen kohdistuva uhka kuten COVID19-pandemian aikana Euroopan Unionissa on tehty. (Eurooppatiedotus - Schengen, luettu 18.8.2021.)

Amsterdamin sopimuksella määrättiin ylikansallisesta poliisi- ja oikeudellisesta yhteistyöstä, jotta sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvat riskit saataisiin eliminoitua, ja jottei esimerkiksi rikollisilla ja rikollisjärjestöillä olisi mahdollisuutta kadota toiseen maahan (Muurinen & Pentti 2014, 15).

Schengen-valtioihin lukeutuvat Alankomaat, Belgia, Espanja, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Latvia, Liechtenstein, Liettua, Luxemburg, Malta, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Unkari ja Viro (Eurooppatiedotus - Schengen 18.8.2021).

SCHENGEN-ALUE

Kuva 2. Schengen-alue (Euroopan parlamentti - Schengen, Opas Euroopan vapaan liikkuvuuden alueeseen).

Kuvalla 2 havainnollistetaan, mitkä maat kuuluva Euroopan unioniin ja mitkä eivät. Kuvasta nähdään myös, mitkä maat kuuluvat Schengen-alueeseen ja mitkä ovat ehdokkaina Schengeniin. Kartassa tumman sinisellä värillä korostetut maat ovat EU-maita, kun taas vaalean sinisellä värillä korostetut maat eivät lukeudu EU-maiksi. Punaisella värillä korostettu maa on osa EU:ta, mutta ei kuulu Schengeniin. Oranssilla värillä korostetut maat ovat ehdokasmaita Schengeniin.

Schengen-alueella sisärajojen rajatarkastusten poistaminen mahdollisti vapaan liikkuvuuden, mutta tämän vuoksi jouduttiin kehittämään tiedonvaihtoa eri valtioiden viranomaisten välillä. Tämän vuoksi kehitettiin yhteinen tietojärjestelmä nimeltään SIS. Tämän tietojärjestelmän avulla liikkumisvapauden väärinkäyttö pyritään minimoimaan sekä varmistamaan turvallisuuden säilyminen Schengen-alueella. (Muurinen & Pentti 2014, 21.)

SIS tietojärjestelmä Euroopan suurin julkiseen turvallisuuteen liittyvä tietojärjestelmä, joka on Schengen-valtioiden yhteinen ja toimii viranomaisvalvonnan tukena. Se helpottaa rikosasioissa tiedonvaihtoa sekä auttaa muun muassa ihmisten ja omaisuuden jäljittämistä, jotta voitaisiin taata turvallinen vapaa liikkuminen EU:n sisällä. SIS tietojärjestelmään käyttävät muun muassa rajavartiolaitokset, poliisi, oikeusviranomaiset ja tulli. (Muurinen & Pentti 2014, 21–22.)

5 OMAISUUSRIKOLLISUUS

Tässä osiossa opinnäytetyötä käsitellään Suomen rikoslain (RL 39/1889) jäljempänä RL 28. ja 31. luvun rikoksia, sillä kyseinen luku pitää sisällään omaisuuteen kohdistuvia rikoksia, jotka ovat tyyppisiä rikosnimikkeitä liikkuvassa omaisuusrikollisuudessa. Käsittelemme näpistystä, varkautta, törkeää varkautta, ryöstöä ja törkeää ryöstöä. Kyseiset rikokset kohdistuvat toisen hallussa olevaan irtaimeen omaisuuteen.

Omaisuusrikokset ovat merkittävä osa liikkuvaa rikollisuutta ja näin ollen tekojen tunnusmerkistöt on syytä avata lukijalle. Tässä osiossa avataan myös yleisiä oppeja käsiteltävien rikosten yrityksestä, sillä osa RL 28. ja 31. luvun pykälistä pitää sisällään maininnan, että myös rikoksen yritys on rangaistava.

Perustuslain (PL 731/1999) 2. luvun 15 pykälän mukaisesti jokaisen omaisuus on turvattu. Lain säätäjä on omaisuuden häiriöttömän omistamisen sekä käyttämisen vuoksi kriminalisoinut erilaisia tekoja tämän vuoksi. (Pörsti 2018.)

5.1 Rikosten yrityksestä

RL 5. luku säätelee yritykseen ja osallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Yrityksen rangaistavuus edellyttää, että tahallista rikosta koskevassa pykälässä se on säädetty rangaistavaksi. (RL 5:1)

Yleisten oppien mukaan rikoksen yrityksessä on kyse siitä, kun rikoksessa on ryhdytty täytäntöönpanotoimiin eli rikoksen tunnusmerkistön kuvattuihin tekoihin on jo ryhdytty tekijän toimesta. Vaaran käsitettä käytetään joskus yritysvaiheen määrittelyssä; rikoksen yritys täyttyy, kun rikoksen täytymisestä on olemassa konkreettinen vaara. (Perusasioita oikeustieteestä - Helsingin yliopiston avoin yliopisto, 4.)

Rikoksen täytyttyä rikoksen yritysvaihe päättyy eli kun tekijä on menetellyt niin kuin tunnusmerkistön mukaisesti edellytetään, yritysvaiheen katsotaan päättyneen. Tunnusmerkistön toteutuessa kokonaisuudessaan on edellytykset rikosvastuulle olemassa. (Eml.)

5.2 Näpistys

Jos varkaus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava näpistyksestä sakkoon. Yritys on rangaistava (RL 28:3.)

Näpistyksellä tarkoitetaan varkauden lievää tekomuotoa. Yleisen oikeuskäsityksen mukaan näpistykseenä pidetään tekoa, jossa anastetun omaisuuden arvo on alle 500 euroa. Anastetun omaisuuden arvo ei itsessään määrittele sitä onko kyseessä näpistys vai varkaus. Tätä arvioidessa tulee

ottaa huomioon muut rikokseen liittyvät seikat kuten, jos teossa on esimerkiksi murtauduttu tai teon toteuttamiseen on käytetty suunnitelmallisuutta. Tällöin kyseessä ei yleensä ole näpistys vaan varkaus. (Salminen 2019.)

Toisin kuin varkaus, näpistys on asianomistajarikos. Tämä tarkoittaa sitä, että syyttäjällä ei ole asiassa syyteoikeutta, jos asianomistaja ei vaadi asiassa rangaistusta. Klassinen esimerkki näpistyksestä on myymälävarkaus, jossa anastetaan jokin tuote poistumalla myymälästä maksamatta tuotetta. (Eml.)

5.3 Varkaus

Joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta, on tuomittava varkaudesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi. Yritys on rangaistava. (RL 28:1.)

Varkaus on varallisuusrikosten perusmuotoinen teko ja eroaa näpistyksestä siltä osin, että anastetun omaisuuden arvo ylittää 500 euroa tai tekoon liittyy muita seikkoja, joita voivat olla esimerkiksi edellä näpistyksen yhteydessä mainitut seikat. (Salminen 2019.)

Varkaus rikosnimikkeenä on virallisen syytteen alainen rikos, joka tarkoittaa sitä, että syyttäjällä on asiassa oikeus nostaa syyte ilman asianomistajan vaatimusta (Eml).

5.4 Törkeä varkaus

Törkeä varkaus puolestaan on perusmuotoisen varkauden törkeä tekomuoto. Varkautta voidaan pitää törkeänä, jos yksi tai useampi sen viidestä kvalifiointiperusteesta täyttyy ja lisäksi varkauden on oltava kokonaisuudessaan arvosteltuna törkeä.

Varkaus on törkeä, jos siinä

- 1) anastamisen kohteena on erittäin arvokas omaisuus,
- 2) anastamisella aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuva vahinko,
- 3) rikoksentekijä käyttää hyväkseen rikoksen uhrin avutonta tai hädänalaista tilaa,
- 4) rikoksentekijä tai osallinen varustautuu teon toteuttamista varten ampuma-aseella, räjähdysainella taikka muulla näiden kaltaisella vaarallisella välineellä tai
- 5) rikoksentekijä murtautuu asuttuun asuntoon

Rangaistusasteikko törkeässä varkaudessa on perusmuotoista kovempi. Törkeästä varkaudesta tuomitaan vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi vankeuteen.

Kuten edellisissä myös törkeän varkauden yritys on rangaistava.

Samoin kuin perusmuotoisessa teossa, myös törkeä varkaus on virallisen syytteen alainen rikos. (RL 28:2§.)

5.5 Ryöstö ja törkeä ryöstö

Ryöstössä tekijä anastaa tai ottaa luvattomasti käyttöön omaisuutta väkivaltaa käyttämällä tai väkivallalla uhkaamalla. Ryöstöä pidetään törkeänä, jos käytössä on ollut esimerkiksi ampuma-ase tai teräase, aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila. Lisäksi jos ryöstön kohteena on henkilö, joka ei asemansa vuoksi voi puolustaa itseään tai ryöstö tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla on kyseessä törkeä ryöstö. Ryöstön ja törkeän ryöstön yritys on myös rangaistava teko. (RL 31:1–2.)

Ryöstö eroaa varkaudesta siten, että se sisältää ihmiseen kohdistuvaa väkivaltaa tai sen uhkaa. Ryöstörikokselle ei ole määritelty lievää tekomuotoa rikoslaissa. Lievemmissä tapauksissa tekijää ei tuomita ryöstöstä, vaan niistä muista rikoksista, joita teko pitää sisällään, kuten esimerkiksi varkaudesta ja lievästä pahoinpitelystä. (Poliisi - ryöstöt, luettu 10.9.2021).

Rangaistusasteikko ryöstössä on vähintään neljä kuukautta vankeutta ja enintään kuusi vuotta. Törkeässä ryöstössä minimirangaistus on kaksi vuotta vankeutta ja maksimi kymmenen vuotta vankeutta. (RL 31:1–2.)

5.6 Liikkuvan rikollisuuden ilmentyminen Suomessa

Helsingin poliisilaitoksen rajat ylittävän rikollisuuden tutkintaryhmän kirjoituksen mukaan liikkuvaa rikollisuutta tapahtuu monella osa-alueella ja se tietenkin vaikuttaa suoraan maailmanlaajuisesti ihmisten turvallisuuteen. Rajat ylittävän rikollisuuden nykypirteeseen voitaisiin lukea organisoituminen, sillä toiminta on ammattimaista monella tekijällä. Suomessa tyypillisesti liikkuva rikollisuus ilmenee asunto-, mökki- ja liikemurtoina. Kuten kirjoituksessa mainitaan ei voida sanoa täydellistä otantaa ulkomaalaisten rikollisten tekemistä omaisuusrikoksista. (Poliisi 2020.)

Rajat ylittävän tai liikkuvan rikollisuuden organisoituessa puhutaan järjestäytyneestä rikollisuudesta. Helsingin poliisilaitoksen rajat ylittävän rikollisuuden tutkintaryhmän kirjoituksen mukaan rajat ylittävä rikollisuus on kasvanut sekä maahan on saapunut uusia toimijoita eri kansalaisuuksilla tuoden rajat ylittävään rikollisuuteen uusia ilmiöitä sekä tekotapoja rikoksiin. Kirjoituksen mukaan teot ovat ammattimaisempia ja rikoksia suunnitellaan, valmistellaan sekä toteutetaan entistä tarkemmin. Joukkoon mahtuu mukaan myös perinteisiä rikollisryhmiä, joiden tavoitteena on tehdä keikkoja isolla volyyminä ja tällä toimintamallilla korvata laatu määrällä. Helsingin rajat ylittävän rikollisuuden tutkintaryhmä mukaan koko rajat ylittävän rikollisuuden kirjo on muuttunut ammattimaisempaan suuntaan. (Eml.)

Anastettu omaisuus kuljetetaan useimmiten pois Suomesta ulkomaalaisten rikollisten toimesta ja rikolliset myyvät anastetun omaisuuden muualla. Ennen erityisesti omaisuusrikoksien kohdalla oli tyyppillistä tehdä rikos niin sanotulla hit and run -tyyppisenä toimintatapana. Tässä toimintamallissa ryhmä saapuu Suomeen tekemään rikoksia ja tehtyään muutamia keikkoja rikolliset pyrkivät poistumaan Suomesta vieden mukanaan anastetun omaisuuden. Helsingin poliisin julkaiseman kirjoituksen mukaan Suomeen on integroitunut ryhmien jäseniä, jotka pystyvät järjestämään mm. autoja ja asuntoja Suomeen saapuville rikoksille ja näin auttaa heitä anastetun tai muuten rikollisesti hankitun omaisuuden eteenpäin myymisessä. Tämä mahdollistaa tekojen suorittajille puitteet ammatinsa harjoittamiseen. (Eml.)

Ulkomaisten, liikkuvien ja järjestäytyneiden rikollisryhmien tekemien omaisuusrikoksien yleistymisellä on negatiivinen vaikutus rikostutkintaan. Tutkinta-aikojen pidentyminen jättää rikostorjunnalle ainoaksi varsinaiseksi priorisointimahdollisuudeksi vähentää piilorikollisuuden paljastavaa poliisitoimintaa. Näin ollen poliisin mahdollisuudet panostaa analyysi- ja sarjoittamistyötä edellyttävään pimeiden rikosten selvittämiseen heikkenevät. Tämä heikentää erilaisten omaisuusrikossarjojen selvityksasteita. (Rikostorjunnan tila 2018, 44.)

Poliisihallituksen poliisitarkastajan Tuomas Pöyhösen mukaan asuntomurtojen vähentyminen tänä vuonna selittyy osittain koronapandemian rajoitusten vuoksi, sillä tämä on jättänyt rajojen ulkopuolelle tekijöitä, jotka harjoittavat rajat ylittävää rikollisuutta. Pöyhösen mukaan asuntomurroissa ulkomaalaisten ammattirikollisten osuus on ollut 13 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Kolmen viimeisimmän vuoden aikana ulkomaalaisten rikoksesta epäiltyjen osuus asuntomurroissa on ollut laskemaan päin (Valtanen 2021.)

Asuntomurtojen vähentyminen selittyy omalta osaltaan vuoden 2020 alussa alkaneella COVID-19-pandemialla, joka sulki Euroopan ja lähes koko maailman maaliskuussa (Poliisi 2020). COVID-19-pandemialla tarkoitetaan joulukuussa 2019 kiinalaisesta Wuhanin kaupungista alkanutta uuden koronaviruksen SARS-CoV-2:n aiheuttamaa epidemiaa, joka levisi maaliskuussa 2020 WHO:n julistamaksi maailmanlaajuiseksi pandemiaksi (Fimea 2020). Matkustusrajoitukset vaikuttivat myös rajat ylittävään rikollisuuteen. Suomessa oli käytössä rajatarkastukset ja Suomeen tulevilla henkilöillä tuli olla pätevä syy Suomeen saapumiselle. Tulevaisuudessa voidaan katsoa, kuinka suuri vaikutus pandemialla oli omaisuusrikollisuuteen ja erityisesti rajat ylittävään rikollisuuteen. Kuten tiedetään, tilastot eivät ole kuitenkaan absoluuttinen totuus. Yksi aktiivinen tekijä tai ryhmä saattaa tehdä paljon murtoja ja vaikuttaa sillä tavalla ”tilastoihin” merkittävästi. (Poliisi 2020.)

Seuraavaksi voidaan pohtia, mikä tekee Suomesta houkuttelevan paikan rikolliselle toiminnalle. Suomessa oleva korkea elintaso ja väljä asutus voivat olla mahdollisia syitä. Suomi on pitkien välimatkojen maa ja useissa paikoissa Suomessa ollaan varsin kaukana naapurien katseilta. Väestötiheydeltään mitattuna Suomi on myös hyvin harvaan asuttu maa. Suomi on myös täynnä mökkejä

ja ne ovat tyhjiillään suurimman osan vuodesta, mikä omalta osaltaan houkuttelee murtautujia. Mökkeillä säilytetään tyypillisesti kodinkoneita, perämootoreita ja työkaluja, jotka voivat olla arvokkaita. (Eml.)

Poliisilaitos	2020 tammi-kesäkuu	2021 tammi-kesäkuu	Muutos%
Koko maa	730	415	-43,15%
Helsinki	4	8	+100%
Itä-Uusimaa	36	15	-58,33%
Länsi-Uusimaa	40	18	-60,0%
Lounais-Suomi	110	51	-53,64%
Sisä-Suomi	196	79	-59,69%
Häme	63	46	-26,98%
Itä-Suomi	134	76	-43,28%
Kaakkois-Suomi	59	30	-49,15%
Pohjanmaa	23	24	+4,35%
Oulu	35	41	+17,14%
Lappi	22	23	+4,55%

Kuva 3. Varkaudet luvatta tunkeutuen vapaa-ajan asuntoihin. (Rantala 2021.)

Yllä oleva taulukko on koottu Poliisin Polstat-tulosohjausjärjestelmään syötettyjen tietojen pohjalta ja se havainnollistaa vuoden 2020 tammi-kesäkuun ja vuoden 2021 tammi-kesäkuun välisiä muutoksia vapaa-ajan asuntoihin luvatta tunkeutuen tehtyihin varkauksiin eri poliisilaitosten alueella (Poliisi, tilastot luettu 5.10.2021).

Taulukosta voidaan havaita, että mökkimurrot ovat vähentyneet koko maan tasolla yli 40 prosentilla verrattuna viime vuoden tammi-kesäkuuhun. Sisä-Suomen, Itä- ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitosten alueella ne ovat vähentyneet jopa 60 prosenttia. Poikkeuksena tästä ovat kuitenkin Helsingin, Oulun, Pohjanmaan ja Lapin poliisilaitosten piiriin kuuluvat alueet, jossa on havaittavissa kasvua

verrattuna viime vuoteen. Helsingin poliisilaitoksen alueella kasvua on ollut kokonaiset 100 prosenttia, mutta määrällisesti puhutaan kuitenkin vain neljän tapauksen kasvusta. (Rantala 2021.)

Lounais-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisario Jarmo Katila arvioi, että yksi suurin tekijä tähän on se, että ihmiset ovat tehneet viimeiset puolitoista vuotta etätöitä myös mökeiltä käsin ja näin ollen vapaa-ajan asunnoilla on vietetty enemmän aikaa kuin samaan aikaan viime vuonna (Eml).

Myös korona-aika on vaikuttanut mökkimurtojen vähentymiseen, sillä Suomen rajojen ylittäminen on ollut hankalampaa tiukentuneen rajakontrollin seurauksena. Rikoskomisario Leif Malmberg Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta kertoo, että kokonaisuudessaan korona-aikana Suomessa käyvien ulkomaalaisten tekemien omaisuusrikosten määrät ovat olleet laskussa. (Eml.)

6 LIKKUVAN OMAISUUSRIKOLLISUUDEN KEHITTYMINEN

Suomessa ulkomaalaisten liikkuvien rikollisryhmien harjoittama omaisuusrikollisuus on vakiintunut osaksi Suomessa toteutettavaa rikollisuutta. Europolin SOCTA 2017 (Serious and Organised Crime Threat Assessment) raportin mukaan lainvalvonnassa järjestäytynyt omaisuusrikollisuus on jäänyt vähälle huomiolle, sillä tekojen välisiä yhteyksiä ei useimmiten tunnisteta ja valtaosa rikoksista kirjataan näin ollen yksittäistapauksina. (Rikostorjunnan tila 2018, 26.)

Ulkomaalaisten osuus epäillyn asemassa omaisuusrikoksissa, jotka ovat tehty Suomessa on ollut korkea erityisesti törkeissä varkauksissa. Tämä osuus on ollut lähes 30 prosenttia viranomaisten tietoon tulleen rikollisuuden (2017) raportin mukaan. (Viranomaisten tietoon tullut rikollisuus 2017.)

Sarjaluonteisilla tyypillisillä asuntomurroilla yritetään tavoitella lähinnä helposti liikuteltavaa omaisuutta, kuten esimerkiksi rahaa, koruja ja pienelektroniikkaa. Liiketiloihin ja rakennustiloihin kohdistetuilla omaisuusrikoksilla tavoitellaan etenkin koneita, työkaluja, metalleja ja polttoaineita. Säilytyspaikoissa omaisuusrikollisuus kohdistuu etenkin venekalustoon. Myymälöihin kohdistuneista omaisuusrikoksista näpistykset ja varkauden ovat olet lisääntyneissä määrin Suomessa pitkään, mutta niiden ilmentyvyys viranomaisten tilastoissa on ollut lievässä laskussa. Arvo-kelloja, koruja ja maksuvälineitä pidetään monien liikkuvien rikollisryhmien tavoittelemana saaliina EU-maista, myös aggressiivisin tekotavoin. (Rikostorjunnan tila 2018, 26.)

2018 tehdyn selvityshankkeen mukaan ajoneuvovarkauksien määrän laskun on loiventunut, mutta tästä huolimatta Suomessa tapahtuvia ajoneuvojen anastuksia tapahtuu Ruotsiin nähden selkeästi vähemmän. Pienajoneuvot ovat usein varkaiden kohteina niiden turvaominaisuuksien puutteiden ja helpon siirrettävyyden vuoksi. Noin kolmannes Suomessa anastetuista ajoneuvoista jää kateisiin. Ajoneuvoihin kohdistuvat omaisuusrikokset ovat yhä useammin petoksia tai kavalluksia. Jonkin verran tapahtuu myös ajoneuvon väkivaltaisia kaappauksia EU-alueella. (Eml.)

Tehokkaalla rikostiedustelulla ja profiloinnilla sekä huolellisilla tutkinnan keinoilla ja kansainvälisesti saatavalla rikostiedolla ja matkustajatietoja reaaliaikaisesti hyödyntämällä voidaan puuttua liikkuvan rikollisuuden toimijoihin. Rikosverkostojen havaitsemiselle ja niiden toiminnan estämiselle luodaan pohjaa epäiltyjen henkilöllisyyden selvittämisellä ja heidän tunnistamisellansa. Rikostaustaisia on syytä käännyttää tehokkaasti Schengen-alueella liikkuvan rikollisuuden torjumisen vuoksi. (Eml.)

	Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt					
	On vakinainen asuinpaikka Suomessa			Ei vakinaista asuinpaikkaa Suomessa		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
KOKO MAA						
ULKOMAAT YHTEENSÄ						
Varkaus 28:1	519	493	598	1 231	1 276	811
Törkeä varkaus 28:2	41	95	59	723	361	397
Näpistys 28:3	1 991	1 822	1 995	2 000	1 898	1 368
Ryöstö 31:1	81	104	159	26	34	17
Törkeä ryöstö, törkeän ryöstön valmistelu 31:2, 2a	27	36	43	9	4	20

Kuva 4. Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt kansalaisuuden mukaan muuttujina maakunta, kansalaisuus, rikosnimike, tiedot, asuinpaikka ja vuosi. (Tilastokeskus: Rikos- ja pakkokeinotilasto.)

Tilastokeskuksen tietojen mukaan luodulla taulukolla havainnollistetaan ulkomaalaisten osallisuutta omaisuusrikoksissa rikoksesta epäillyn roolissa vuosina 2018–2020. Taulukkoon valittiin selvitettyjen rikosten osalta henkilöt, jotka ovat ulkomaalaisia, joilla on ja ei ole vakinaista asuinpaikkaa Suomessa. Alueena, jossa omaisuusrikokset ovat tehty valittiin koko Suomi. Taulukossa sisällytettiin opinnäytetyössä käsiteltävät rikosnimikkeet, jotka ovat näpistys, varkaus, törkeä varkaus, ryöstö ja törkeä ryöstö sekä sen valmistelu.

Tilastokeskuksen taulukon avulla voidaan havaita, että omaisuusrikokset ovat vähentyneet pääasiallisesti vuodesta 2018 vuoteen 2020 niiden osalta, joissa tekijänä henkilö vailla vakituista asuinpaikkaa Suomessa. Taulukosta voidaan havaita kuitenkin, että törkeän ryöstön sekä sen valmistelun osalta on havaittavissa kasvua edellä mainittujen vuosien aikana. Tapauksissa, joissa tekijälle ei ole vakinaista asuinpaikkaa on havaittavissa selkeä nousu törkeissä ryöstöissä vuosien 2019 ja 2020 välillä.

Tilastokeskuksen taulukosta voidaan havaita, että omaisuusrikokset ovat lisääntyneet vuodesta 2018 vuoteen 2020 niiden osalta, joissa tekijällä on vakinainen asuinpaikka Suomessa.

7 LIIKKUVAN RIKOLLISUUDEN TORJUMINEN JA ENNALTA ESTÄMINEN SUOMESSA JA EUROOPAN UNIONISSA

Tässä luvussa käsitellään liikkuvan rikollisuuden torjumista ja ennalta estämistä niin Suomessa kuin myös koko Euroopan unionissa. Aluksi kerrotaan mitkä viranomaiset ovat Suomessa avainasemassa liikkuvan rikollisuuden torjumisessa ja ennalta estämisessä sekä käydään läpi mitä tehtäviä näille viranomaisille on laissa säädetty. Tämän jälkeen tuodaan esille mikä merkitys näiden viranomaisten yhteistoiminnalla on. Lopuksi käydään läpi millaisiin toimiin Suomen ja Euroopan unionin tasolla on ryhdytty liikkuvan rikollisuuden ennalta estämiseksi viime vuosien aikana.

7.1 Tehtävät

Poliisi, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyö vaikuttaa sekä antaa mahdollisuuksia puuttua tehokkaasti rajat ylittävään rikollisuuteen. Tarvittava tieto kerätään yhteen ennalta sovituin menetelmin hyödyntäen kansallisia ja kansainvälisiä lähteitä. PTR-yhteistyön kohdetorjuntamenettelyn tulee perustua yhteiseen reaaliaikaiseen tilannekuvaan, joka on perustunut analysoituun tietoon. Kohdetorjuntamenettely tarkoittaa rikollisuuteen puuttumista ilmiö- ja tapauskohtaisesti analyysi- sekä tutkintayhteistyöllä. (Tulli - PTR-yhteistoimintastrategia toimintakaudelle 2020–2023, kohta 5.1.)

Laki määrittelee poliisille, tullille sekä rajavartiolaitokselle omat tehtävät sekä säätelee edellä mainittujen viranomaisten yhteistoiminnasta. Poliisin tehtävää määrittelee poliisilaki (2011/872) jäljempänä PolL. Tämän työn kannalta merkittävimpään rooliin nousee sen ensimmäisen pykälän ensimmäinen momentti, jonka mukaan ”*Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.*” (PolL 1:1:1.)

Tullin tehtävää määrittelee laki tullin hallinnosta (960/2012) jäljempänä tullilaki. Tämän työn kannalta merkittävimpään rooliin nousee toisen pykälän ensimmäinen momentti, jonka mukaan ”*Tullin tehtävänä on huolehtia tulliselvityksestä, tulli-, valmiste- ja autoverotuksesta, maahantuonnin arvonlisäverotuksesta, maahan tuotavien ja maasta vietävien tavaroiden ja ulkomaanliikenteen tullivalvonnasta, tullirikosten estämisestä ja paljastamisesta sekä muista tullitoimenpiteistä ja sen mukaan kuin erikseen säädetään toimittaa muuta verotusta ja suorittaa tullirikosten esitutkintaa.*” (Tullilaki 1:2:1.)

Rajavartiolaitoksen tehtävää määrittelee rajavartiolaitolaki (2005/578) jäljempänä RVL. Tämän työn kannalta merkittävimpään rooliin nousee kolmannen pykälän ensimmäinen momentti, jonka mu-

kaan ”Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos toimii rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Rajavartiolaitos vastaa yhteistyöstä Euroopan raja- ja merivartioston kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.” (RVL 1:3:1.)

7.2 PTR-Yhteistyö

Liikkuvan rikollisuuden torjunnassa ja ennalta estämisessä toimivan PTR-yhteistyön merkitystä ei voi vähätellä.

Poliisi, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyö vaikuttaa sekä antaa mahdollisuuksia puuttua tehokkaasti rajat ylittävään rikollisuuteen. Tarvittava tieto kerätään yhteen ennalta sovituin menetelmin hyödyntäen kansallisia ja kansainvälisiä lähteitä. PTR-yhteistyön kohdetorjuntamenettelyn tulee perustua yhteiseen reaaliaikaiseen tilannekuvaan, joka on perustunut analysoituun tietoon. Kohdetorjuntamenettely tarkoittaa rikollisuuteen puuttumista ilmiö- ja tapauskohtaisesti analyysi- sekä tutkintayhteistyöllä. (Tulli - PTR-yhteistoimintastrategia toimintakaudelle 2020–2023, kohta 5.1.)

Laki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta (687/2009), jäljempänä PTR-laki säätelee PTR-viranomaisten toimintalinjojen toteuttamista niin, että heille säädetty rikostorjunta, valvonta ja niitä koskevat kansainvälisesti liittyvät tehtävät ja yksittäiset toimenpiteet hoidetaan tarkoituksenmukaisesti, tehokkaasti ja taloudellisesti. PTR-viranomaisilla tarkoitetaan poliisia, tullia ja rajavartiolaitosta. (PTR-laki, 1:1.)

PTR-viranomaiset voivat perustaa tiedonhankinta- ja tutkintaryhmän niiden viranomaisten kesken, joiden tehtäväalueeseen kyseinen rikosasia kuuluu kokonaisuudessaan tai osittain. PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmän tarkoitus on rikoksen tai rikoskokonaisuuden estäminen, paljastaminen tai sen selvittäminen. (PTR-laki 1:7, 1:1.)

7.3 Toimenpiteet liikkuvan rikollisuuden ennalta estämiseksi

Euroopan unionin komissio on esittänyt, että Euroopan poliisivirasto Europolin säädöspohjaa tulisi muuttaa niin, että se vastaisi paremmin nykypäivän vaatimuksia kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin torjunnassa. Valtioneuvosto antoi 25. helmikuuta eduskunnalle niin sanotun U-kirjelmän, jossa kerrotaan komission ehdotusten sisällöstä ja vaikutuksista, sekä Suomen kannoista ehdotuksiin. (Sisäministeriö 2021.)

Teknologian tarjotessa mahdollisuuksia rajat ylittävien ja mahdollisten uhkien estämiseksi, havaitsemiseksi ja torjumiseksi on komission mukaan tekoälyn jatkokehittäminen, käyttöönotto ja hyödyntäminen olennaista. Tämä mahdollistaisi lainvalvontaviranomaisen kyvyn käsitellä suuria tietomääriä kuin myös pysyä rikollisten käyttämän teknologian tasalla. Komissio on antanut tukensa jäsen-

valtioille uuden teknologian käyttöönotossa ja käytössä sekä aikoo edistää keskusteluja uusien teknologioiden tarjoamien mahdollisuuksien tutkimiseksi, jotta rajatarkastusten vaihtoehtona voitaisiin hyödyntää niitä. (Kontilainen 2021, 6.)

Sisäministeriössä työskentelevä poliisijohtaja Hannele Taavila kertoo, että tänä päivänä rikolliset toimivat enemmän ja enemmän internetissä ja myös liikkuva rikollisuus muuttaa jatkuvasti muotoaan. Tällaisessa muuttuvassa toimintakentässä huomataan toisinaan, etteivät lait ja asetukset välttämättä vastaa nykypäivän vaatimuksia, jonka vuoksi myös Europolin säädöspohjaa esitetään joiltakin osin ajantasaistettavaksi. (Sisäministeriö 2021.)

Europol-asetuksen muutosehdotuksen keskeiset tavoitteet koskevat Europolin yhteistyötä yksityisten palveluntarjoajin kanssa, Europolin suorittamaa henkilötietojen käsittelyä rikostutkinnan tukena ja Europolin roolia tutkimuksessa ja kehitystyössä. Asetuksen tavoitteena on, että Europol pystyisi auttamaan jatkossa nykyistä paremmin Euroopan unionin jäsenmaita vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden tehokkaassa torjumisessa. Komissio antoi myös toisen asetusehdotuksen, joka koskee Europolin mahdollisuutta syöttää kuulutuksia epäillyistä ja rikoksista tuomituista Schengenin tietojärjestelmään (SIS). (Eml.)

Taavila kertoo, että rikolliset käyttävät jatkuvasti enemmän yritysten tarjoamia verkkopalveluja kommunikointiin ja rikollisen toiminnan harjoittamiseen. Taavila kertoo, että tällä hetkellä yksityisillä toimijoilla ei ole olemassa yhteyspistettä EU-tasolla, johon he voisivat ilmoittaa tietoja, joilla voi olla merkitystä rikostutkinnan kannalta. Lainsäädäntömuutoksen myötä Europol voisi kuitenkin toimia jatkossa yhteyspisteenä ja selvittää keskitetysti mitä jäsenvaltioita rikos tai selvittävänä oleva asia koskee. Valtioneuvosto kannattaa sitä, että Europol pystyy tekemään tarpeellista yhteistyötä yksityisten tahojen kanssa. (Eml.)

Perussuomalaisten kansanedustaja Olli Immonen oli esittänyt eduskunnan puhemiehelle seuraavan kirjallisen kysymyksen vuoden 2019 joulukuussa: *”Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä torjuakseen kasvaneen rajat ylittävän rikollisuuden ja aikooko hallitus ryhtyä tehokkaaseen rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan tiukentamalla maahanmuuttopoliittikkaa sekä aloittamalla esimerkiksi sisärajojen tarkastukset ja rajavalvonnan tehostamisen myös lentokentillä?”* (Kirjallinen kysymys KK 401/2019 vp).

Eduskunnan puhemiehen antaman kirjallisen vastauksen mukaan yhä kasvavan liikkuvan rikollisuuden torjumiseksi ja ennaltaehkäisemiksi Suomessa on ryhdytty toimiin. Hallitus oli linjannut vuonna 2020, että poliisien määrää tullaan kasvattamaan sekä jokaiselle poliisilaitokselle tullaan lisäämään lisää resursseja etenkin poliisilaitosten rikostorjunnan tarpeisiin. Tämän odotetaan osaltaan turvaavan sekä poliisin toimintakykyä sekä rajaseudulla että rikostutkinnan toimintaedellytyksiä. (Eduskunnan puhemiehen vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 401/2019 vp).

Hallitusohjelman mukaan kansainvälistä yhteistyötä sekä EU-maiden sisäisen turvallisuuden toimijoiden yhteistyötä tarvitaan muun muassa hallitsemattoman muuttoliikkeen ja kansainvälisen rikollisuuden estämiseksi (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila 2019, 15).

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä luvussa kerromme johtopäätöksistä, joihin päädyimme tutkimusta tehdessämme sekä pohdimme tutkimuksemme luotettavuutta ja itse tutkimusprosessia reflektion kautta.

8.1 Johtopäätökset

Tekemästämme dokumenttianalysista voidaan päätellä, että liikkuva rikollisuus on rikostyyppinä moniulotteinen ja sen sisään mahtuu valtava kirjo erilaisia muuttujia niin rikosnimikkeiden, tekota-
pojen kuin myös rikosentekijöiden osalta. Liikkuva rikollisuus kehittyy koko ajan, minkä vuoksi se vaatii myös viranomaisilta ja lain säätäjiltä suurta panosta, jotta kansalliset viranomaiset ja moni-
kansalliset viranomaisorganisaatiot pystyisivät vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön luomiin uusiin haasteisiin liikkuvan rikollisuuden kehittymisen perässä. Uudet ilmiöt tulisi myös tunnistaa, jotta niihin voitaisiin etsiä ratkaisuja. Perinteisistä hit -and run tyylisistä keikoista voidaan todeta, että ne ovat vähentyneet viime vuosina osittain sen vuoksi, että liikkuvuutta on rajoitettu koronapandemian vuoksi. Vaikka rajat ovat niin sanotusti olleet suljettuina koronapandemian vuoksi niin rikollisuutta on pystytty harjoittamaan rajojen ylitse internetin välityksellä.

Merkittävimpana liikkuvan rikollisuuden mahdollistajana voidaan luonnehtia Schengenin sopimuksen suomaa vapaata liikkuvuutta jäsenmaissa. Schengenin sopimus helpottaa ihmisten liikkuvuutta jäsenmaiden välillä, mutta samalla se luo myös rikollisille helpon tavan harjoittaa keikkaluonteista toimintaa.

Koronapandemia on osaltaan vaikuttanut omaisuusrikosten ilmaantuvuuteen Suomessa. Ihmisten ollessa etätöissä voidaan ajatella, että rikollisten mahdollisuudet harjoittaa omaa toimintaansa pienenevät sillä etätöitä tekevät mitä todennäköimmin työskentelevät joko kodeissaan tai mökeillään. Tilastojen valossa täysin suoria johtopäätöksiä on mahdoton tehdä, sillä liikkuvan rikollisuuden osuutta omaisuusrikoksissa ei voida täysin yksilöidä. Myöskään kaikki omaisuusrikollisuus ei tule poliisin tietoon ja on tällöin niin sanottua piilorikollisuutta. Voidaan todeta piilorikollisuutta olevan, mutta sen jää tilastoissa huomioimatta, jolloin se antaa mahdollisesti positiivisemmän kuvan kuin mitä todellisuus on. Tilastoissa jää myöskin huomioimatta se, mikä vaikutus ennalta estävällä toiminnalla on rikosten ilmaantuvuuteen. Ennalta estävällä toiminnalla pystytään parantamaan ihmisten tietoisuutta erilaisista rikoksista ja niiden tekotavoista. Näin pystytään parantamaan ihmisten valveutuneisuutta ja omalta osalta ehkäisemään rikoksen syntyminen. Poliisin viestinnällä avulla tavoitetaan moni ja saadaan luotua korkeampi rima siihen onnistuvatko rikolliset toimissaan.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa tulee huomioida kaksi luotettavuusmittaria, jotka ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten pysyvyyttä eli sitä, jos tutkimus tehtäisiin uudestaan, tutkimuksen tulokset olisivat samanlaisia ensimmäisen tutkimuksen tulosten kanssa. Reliabiliteetti liittyy siis lähinnä tutkimuksen toteuttamiseen. Validiteetilla tarkoitetaan puolestaan sitä, että tutkitaan oikeita asioita. Validiteetti liittyy tutkimuksen suunnitteluun sekä osittain siihen, että aineiston analyysi tehdään oikein. Näin ollen reliabiliteetti ja validiteetti mittaavat siis yhdessä tutkimuksen luotettavuutta ja laatua. (Kananen 2017, 174–176.)

Sekä reliabiliteetti että validiteetti ovat termeinä käytössä kvantitatiivisessa ja kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Käsitteiden sisältö on kuitenkin määritelty eri tavoin, mikä vaikeuttaa tutkimusten luotettavuustarkastelua. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta ei pystytä arvioimaan samalla tavalla ja tarkkuudella kuin määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuuden arviointi on hyvin pitkälti tutkijan oman arvioinnin ja olemassa olevan näytön varassa. Objektivisen luotettavuuden saavuttaminen on siis hankalaa ja lähes mahdotonta, kun kyseessä on laadullinen tutkimus. (Kananen 2017, 175.)

Omassa työssämme käytimme luotettavuuden arviointiin vahvistettavuutta. Vahvistettavuudella tarkoitetaan laadullisessa tutkimuksessa sitä, että tietoa kerätään eri lähteistä ja verrataan kerättyä tietoa omaan tulkintaan, jonka jälkeen katsotaan, onko eri tietolähteistä kerätyt tiedot keskenään toisiaan tukevia. Tietolähteet voivat olla esimerkiksi eri tutkimuksia tai tutkimuksen aikana kerättyä aineistoa eri lähteistä. Tämän luotettavuuskriteerin avulla voidaan pyrkiä parantamaan tutkimuksen luotettavuutta. Mitä enemmän samaa tietoa saadaan väitteen taakse, sitä pitävämpi annettu tulkinta tulee olemaan. (Kananen 2017, 177–178.)

Validiteettia arvioidessa pystymme sanomaan sen, että tutkimuksessamme keräsimme aineistoa useista eri julkisista lähteistä, jonka jälkeen vertailimme valitsemiamme aineistoja keskenään. Valitsemamme aineisto, jota tutkimuksessa käytettiin, pitää sisällään yhtäläisyyksiä ja suurin osa aineistoista on peräisin viranomaisten omista julkaisuista ja tilastoista tai aineisto pohjautuu lakeihin, sopimuksiin ja viranomaisten kertomuksiin. Perustelimme myös sen, miksi päädyimme käyttämään tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä dokumenttianalyysiä ja tältä osin tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina. Tutkimuksen luotettavuutta olisi tosin lisännyt se, jos aineisto olisi pohjautunut kirjallisuuteen eikä internetistä peräisin oleviin julkaisuihin. Reliabiliteetin kannalta tutkimuksemme luotettavuutta on vaikeampi arvioida, sillä aineiston tulkitsemisessä voi olla eroja, vaikka aineisto pysyisikin samana.

8.3 Reflektio

Tämä opinnäytetyö on molempien tutkijoiden ensimmäinen tutkimuksellinen, laaja tekstikokonaisuuksuus. Opinnäytetyömme näkökulma liikkuvaan rikollisuuteen muuttui useita kertoja opinnäytetyötä tehdessä ja lopulliseen näkökulmaan päädyimme vasta kolmannen opinnäytetyöseminaarin päätteeksi. Aluksi tarkoituksenamme oli lähteä tutkimaan sitä, kuinka liikkuvaa rikollisuutta havainnoidaan, raportoidaan ja tarkkaillaan kenttäpartion toimesta. Tarkoituksena oli tuottaa tästä aiheesta toiminnallinen opinnäytetyö ja tehdä sitä varten pienimuotoinen produkti eli tuotos. Tämän idean jouduimme kuitenkin hylkäämään, sillä kyseiseen aiheeseen liittyvä materiaali olisi ollut salassa pidettävää, eikä olisi näin ollen ollut linjassa opinnäytetyön julkisuutta koskevien säännösten kanssa. Alkuperäisen suunnitelman epäonnistuminen ei kuitenkaan meitä lannistanut, vaikka jouduimmekin tekemään paljon töitä, jotta saimme visioitua opinnäytetyömme tähän pisteeseen saakka.

Koimme opinnäytetyötä tehdessämme hyvin haastavaksi aihevalintamme rajauksen ja siihen liittyvän oikean ja luotettavan tiedon etsimisen. Myös itse opinnäytetyön rakenne, jäsentely ja ulkoasun muokkaaminen oikeanlaiseksi tuotti meille hankaluuksia.

Työskentelyä helpotti se, että valitsemamme tutkimusmenetelmä eli dokumenttianalyysi ei vaatinut tutkimuslupaa ja opinnäytetyössä käytetty aineisto on kokonaisuudessaan saatavilla julkisista lähteistä.

Seminaarityöskentelystä oli paljon apua suuntaviivojen etsimisessä sekä seminaareissa saimme hyödyllisiä vinkkejä ja kehitysehdotuksia opinnäytetyömme ohjaajilta sekä muilta opiskelijoilta omaan työskentelyymme.

Etsiessämme materiaalia tätä opinnäytetyötä varten meille muodostui usein haasteeksi se, että materiaalia ei ollut tarpeeksi ja meidän oli näin ollen vaikea saada kattavasti tietoa liikkuvasta rikollisuudesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä. Liikkuvasta rikollisuudesta ei myöskään löytynyt juuri ollenkaan olemassa olevaa kirjallisuutta, jonka vuoksi opinnäytetyöhömme käytetyt lähteet ovat kokonaan internetistä. Tämän vuoksi päädyimme myös valitsemaan lopulliseksi tutkimusmenetelmäksi dokumenttianalyysin, joka sallii laajemman lähdepohjan käytön kuin kirjallisuuskatsaus, joka olisi edellyttänyt lähteiksi kirjallisuutta.

Parityöskentely oli meille molemmille sopiva tapa työskennellä, vaikka aikataulujen yhteensovittaminen olikin välillä haastavaa. Työskentely sujui mielekkäämmin, kun sai jakaa ajatuksia ja visioita toisen tutkijan kanssa.

Alussa kerroimme opinnäytetyömme tutkimuskysymykset. Koemme päässeemme opinnäytetyösämme näihin yleisellä tasolla ja onnistuimme mielestämme kokoamaan dokumenttianalyysin avulla yhteen tietopaketin liikkuvasta rikollisuudesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä sekä tuomaan esille

sen, kuinka se ilmenee Suomessa ja kuinka liikkuvaa rikollisuutta pyritään torjumaan ja ennalta estämään. Helppoa se ei kuitenkaan ollut, sillä kuten jo aikaisemmin mainitsimme aineiston olemassaolon niukkuus, aiheutti ongelmia.

Jatkotutkimuksia liikkuvasta rikollisuudesta voisi tehdä esimerkiksi siitä kuinka liikkuva rikollisuus mielletään poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudessa ja siitä tarjoaako poliisiammattikorkeakoulu tällä hetkellä riittävää koulutusta liikkuvasta rikollisuudesta. Oma kokemuksemme tästä on se, että ei tarjoa sillä vasta tätä opinnäytetyötä tehdessä ymmärsimme mitä liikkuva rikollisuus oikeastaan edes tarkoittaa. Jatkotutkimuksia voisi tehdä myös liikkuvan rikollisuuden eri muodoista, kuten esimerkiksi ihmiskaupasta ja huumausainerikollisuudesta, sillä nämä molemmat rikostyypit ovat erittäin laajoja kokonaisuuksia ja pinnalla jatkuvasti eri medioissa ja poliittisessa keskustelussa.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto. Rahanpesulain valvonta. Luettu 25.09.2021. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/rajat-ylittavan-rikollisuuden-torjuntaan-liittyvaa-europol-asetusta-ajantasaistetaan>

Euroopan komissio: Rajavalvonta ja turvallisuus. Luettu 20.08.2021. Luettavissa: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/e-library/docs/brochure-borders-and-security/brochure_borders_and_security_fi.pdf

Euroopan unioni - Euroopan unionin lainvalvontakoulutusvirasto (CEPOL). Luettu: 25.09.2021. Luettavissa: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/cepol_fi

Euroopan Unioni, Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto (Europol). Luettu: 25.09.2021. Luettavissa: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_fi

Euroopan parlamentti. Schengen, opas Euroopan vapaan liikkuvuuden alueeseen. Luettu: 18.08.2021. Luettavissa: <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/security/20190612STO54307/schengen-opas-euroopan-vapaan-liikkuvuuden-alueeseen>

Frontex. Mikä Frontex on? Luettu: 01.10.2021. Luettavissa: <https://frontex.europa.eu/language/fi/>

Fimea 2020 – Pandemia. Luettu: 09.10.2021. Luettavissa: <https://www.fimea.fi/ammattilaiset/influenssa/pandemia>

Gonçalves, Kalle da Silva 2016: Poliisin toimivaltuuksia rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Luettu: 08.10.2021. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117485/da%20Silva%20Goncalves%20Opinnaytetyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

HE 221/2005 - Hallituksen esitys Eduskunnalle kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljettusta koskevien lisäpöytäkirjojen hyväksymisestä ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain 20 luvun ja järjestyslain 7 ja 16 §:n muuttamisesta. Luettu: 02.08.2021. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2005/20050221>

Helsingin poliisi 2020: Rajat ylittävä rikollisuus on muuttunut ammattimaisemmaksi - Rikoksia suunnitellaan, valmistellaan ja toteutetaan entistä huolellisemmin. Luettu: 03.05.2021. Luettavissa: <https://poliisi.fi/blogi/-/blogs/rajat-ylitt-v-rikollisuus-on-muuttunut-ammattimaisemmaksi-rikoksia-suunnitellaan-valmistellaan-ja-toteutetaan-aiempaa-huolellisemmin>

Helsingin yliopiston avoin yliopisto, Perusasioita oikeustieteestä. Luettu: 17.08.2021. Luettavissa: <https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa5.html>

Huuskonen Mirjami 2020, Pro-gradu tutkielma Terveiden edistämisen osaaminen sairaanhoitajien opetussuunnitelmissa – Dokumenttianalyysi. Luettu: 26.09.2021. Luettavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/22532/urn_nbn_fi_uef-20200280.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kaakinen Markus, Näsi Matti, 2019: Rikollisuustilanne 2019. Luettu: 17.08.2021. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/320755/Katsauksia_42_Rikollisuustilanne_2019_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. Luettu 08.10.2021.

Kirjallinen kysymys rajat ylittävän rikollisuuden torjumisesta eduskunnan puhemiehelle, kirjallinen kysymys KK 401/2019 vp. Luettu 13.06.2021. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Sivut/KK_401+2019.aspx

Kokkonen Antti 2017, Myynnin ja asiakkuuksien suorituskykymittarit strategisessa ohjauksessa. Luettu 26.09.2021. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/130702/MYNNIN%20JA%20ASIAKKUUSSIEN%20SUORITUSKYKYMITTARIT%20STRATEGISESSA%20OHJAUKSESSA.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kontilainen Vesa 2021, Perusmuistio SM2021-00261 (Sisäministeriö), Toimivaa ja kestävä Schengen-aluetta edistävä strategia. Luettu: 05.10.2021.

KPF-lakitoimisto: Mitä tahallisuus oikeastaan tarkoittaa rikosoikeudessa. Luettu: 09.10.2021. Luettavissa: <https://www.kpflaki.com/post/mit%C3%A4-tahallisuus-oikeastaan-tarcoittaa-rikosoikeudessa>

Kuula-Luumi, Arja 2018: Vastuullinen tiede – Turvaa tutkittavan anonymiteetti. Luettu 09.10.2021. Luettavissa: <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti>

Laki poliisiin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta 687/2009. Luettu: 02.10.2021. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090687>

Laki Tullin hallinnosta 960/2012. Luettu: 02.10.2021. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120960>

Muurinen Nina & Pentti Hanna 2014: Schengen, ulkomainen rikollisuus ja omaisuuden suojaaminen Suomessa. Luettu: 05.06.2021. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70080/Muurinen_Nina%20Pentti_Hanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Natarajan, Mangai (2010): Transnational crime part III. Luettu: 05.06.2021. Luettavissa: <https://www.cambridge.org/core/books/international-crime-and-justice/transnational-crime/7EC4D75F1E4F85A528714CB40E51197B>

Oppariapu verkkojulkaisu – Dokumenttianalyysi. Luettu 26.09.2021. Luettavissa: <https://oppariapu.wordpress.com/kirjallisten-lahteiden-analyysi/>

Poliisilaki 2011/872. Luettu: 02.10.2021. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872>

Poliisi: Rahanpesu. Luettu: 20.09.2021. Luettavissa: <https://poliisi.fi/rahanpesu>

Poliisi: Ryöstöön kuuluu väkivalta tai sen uhka. Luettu: 20.09.2021. Luettavissa: <https://poliisi.fi/ryostot>

Puustinen Jonna 2018, Pro-gradu -tutkielma, läkkään asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelman kirjaamisen sisältö kotihoidossa – FinCC-luokituskokonaisuuteen perustuva dokumenttianalyysi. Luettu: 26.09.2021. Luettavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/19899/urn_nbn_fi_uef-20181197.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

Pörsti, Toni 2018: Omaisuusrikosten monet muodot, omaisuusrikoksiin liittyvä sanasto. Luettu: 17.08.2021. Luettavissa: <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-2-2018/omaisuus-rikosten-monet-muodot-omaisuusrikoksiin-liittyva-sanasto/>

Rajavartiolaki 2005/578. Luettu: 02.10.2021. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050578>

Rantala, Kati M. 2021: Etätyöläiset häätivät murtovarkaat pois mökeiltä, koronarajoitukset pitivät ulkomaiset liigat poissa. Yle uutiset. Luettu: 05.10.2021. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-12104486>

Rikoslaki 39/1889. Luettu: 03.06.2021. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Rikostorjunnan tila – Selvityshankkeen loppuraportti, 1/2018. Luettu: 15.06.2021. Luettavissa: https://poliisi.fi/documents/25235045/42553324/rikostorjunnan_tila_selvityshankkeen_loppuraportti.pdf/3c8feabf-846c-0add-b732-4666ce3dc9ac/rikostorjunnan_tila_selvityshankkeen_loppuraportti.pdf?t=1604495170714

Salminen, Päivi 2019: Rikoslaki 28 luku - Varkaudesta, kavalluksesta ja luvattomasta käytöstä. Poliisiammattikorkeakoulun luento.

Schengen – Eurooppatiedotus.fi, Ulkoministeriö. Luettu: 18.08.2021. Luettavissa: <https://eurooppatiedotus.fi/perustietoa-eusta/schengen/>

Shelley, Louise 2010: Human trafficking - A global perspective. Luettu: 21.08.2021. Luettavissa: <https://refugeereseach.net/wp-content/uploads/2017/05/Shelley-2010-Human-trafficking-A-global-perspective.pdf>

Sisäministeriö 2021: Rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan liittyvää Europol-asetusta ajantasaistetaan. Luettu: 07.10.2021. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/rajat-ylittavan-rikollisuuden-torjuntaan-liittyvaa-europol-asetusta-ajantasaistetaan>

Sisäministeriö: Järjestäytynyt rikollisuus. Luettu: 25.09.2021. Luettavissa: <https://intermin.fi/poliisi-asiat/jarjestaytynyt-rikollisuus>

Sisäministeriö: Kyberrikollisuus ylittää rajat tietoverkoissa. Luettu: 10.09.2021. Luettavissa: <https://intermin.fi/poliisi-asiat/kyberrikollisuus>

Tilastokeskus: Rikos- ja pakkokeinotilasto. Luettu: 25.09.2021. Luettavissa: <https://www.stat.fi/til/rpk/kas.html>

Tulli, PTR-yhteistoimintastrategia toimintakaudelle 2020–2023. Luettu: 23.09.2021. Luettavissa: <https://tulli.fi/tietoa-tullista/ptr-yhteistoiminta/ptr-strategia>

Valtanen, Tero 2021: Ulkomaalaisten rikollisten tekemät asuntomurrot vähentyneet selvästi – mutta tee silti nämä kolme asiaa ennen kuin lähdet lomamatkalle). Yle uutiset. Luettu: 07.08.2021. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-12018513>.

Valvonta- ja hälytystoiminnan tila – Selvityshankkeen loppuraportti, 3/2019. Luettu: 09.09.2021. Luettavissa: https://poliisi.fi/julkaisut/-/asset_publisher/Ga8MkKWl5ss3/content/id/43806722

Viranomaisten tietoon tullut rikollisuus 2017, 1. Katsaus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tulleeseen rikollisuuteen. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu: 14.09.2021. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/rpk/2017/13/rpk_2017_13_2018-05-08_kat_001.fi.html

Vättö, Anna 2017: Verkostomainen liiketoiminta mainosalan pienyrityksessä. Luettu: 26.09.2021. Luettavissa: https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/143731/Diplomityo_Vatto_Anna.pdf?sequence=2&isAllowed=y